

سرشناسه	:	رحیمی، محمد، ۱۳۵۷
عنوان و نام پدیدآور	:	الزامات طراحی معماری مسجد مدرسه / محمد رحیمی
مشخصات نشر	:	ارومیه: ناشر نقش معمار، ۱۳۹۱.
مشخصات ظاهری	:	۱۳۶ص: مصور (رنگی): ۲۲×۲۹ س.م.
شابک	:	۷-۰-۷۴-۹۳-۶۰۰-۹۷۸: ۱۲۰۰۰۰ ریال
وضعیت فهرست نویسی	:	فیا
یادداشت	:	کتابنامه به صورت زیرنویس.
موضوع	:	معماری مساجد
موضوع	:	معماری اسلامی
موضوع	:	ساختمان های مدارس
رده بندی کنگره	:	۷۱۳۹۱ الف ۳/۴۶۷۰۱۸۸
رده بندی دیویی	:	۲/۷۲۶
شماره کتابشناسی ملی:	:	۲۷۸۴۰۴۳
کد پیگیری	:	۲۷۸۲۹۲۴
نوبت چاپ	:	اول
تیراژ	:	۱۰۰۰ جلد

مسجد چیست و کجاست ؟

هویت مسجد

جایگاه مسجد در بیان هویت شهری

مسجد در طرح جامع شهری و روستایی

جایگاه پرستش در مسجد

تزئینات

اصالت و اهداف در مسجد

ویژگیهای فضایی مکانی مسجد

چگونگی ایجاد احساس آگاهی

چگونگی ایجاد احساس تعلق خاطر

تفاوت های معماری مسجد با معابد

ویژگیهای معنوی و فیزیکی مسجد

مسجد مدرسه

سابقه تاریخی

انواع مسجد مدرسه

بررسی نمونه ها

ویژگیها

نگاهی به سوی طراحی مسجدی نوین

روند طراحی

مسجد مدرسه در عصر حاضر

شیوه های طراحی

ضوابط و معیارها

بنای مسجد در معماری اسلامی، دارای اهمیت فوق العاده ای است. مسجد به عنوان عبادتگاه، مجمع و محل حل و فصل بسیاری از اختلافات و نیز به عنوان محل برگزاری بسیاری از مراسم، همواره مورد توجه و احترام بوده است. مسجد، در نگرش نخستین محل عبادت است. اما مکانی برای بحث و فحص در علوم مختلف و جایگاه رفع مشکلات و حل گرفتاریها نیز به شمار میرود. تلقی و قضاوت سطحی نگران، و استنباطشان از مسجد، این است که مسجد مأذنه ای است برای اذان گفتن و شبستانی برای نماز و حوضی برای وضو و محرابی جهت پیشنماز و منبری که واعظ بر آن بنشیند. ولی، واقع امر این است که مسجد کانون گرم زندگی ساز و سعادت آفرینی است که جنبشهای انقلابی از آنجا ریشه می گیرد و مکانی است برای اصلاح باطن اجتماع. مسجد، مجلس شورای هر محل است؛ هم محل عبادت و هم مدرسه و اندرزگاه و کانون خیریه و مرکز تربیت و تعاون اجتماعی، پایگاه بسیج مردم و آگاه کردن آنان، محل آشنا شدن به اسلام و کسب اعتماد مردم نسبت به یکدیگر است. به همین دلیل، مسجد مرکز ثقل بنای شهرهای اسلامی است و معماری آن نیز متناسب با شرایط اقلیمی، مصالح در دسترس و تحت تاثیر سنن و دیگر خصوصیات محلی شهروندان یا ساکنان هر منطقه شکل می گیرد. در حقیقت مسجد شخصیت اجتماعی و مردمی خود را از اسلام، و مشخصات معماری و ساختمانی خویش را از تمدن بومی هر ناحیه گرفته و می گیرد.

صنعتگران و هنرمندان می کشیدند تا با همه مهارت و کاردانی خود در ایجاد استحکام و زیبایی و فضای معنوی آن نقشی داشته باشند و در واقع، در مسجد که مجموعه ای است از هرهای گوناگون در کنار یکدیگر فضا و مکان خاصی را پدید آورند. فضا و مکانی که برای ایجاد رابطه میان خدا و خلق متناهی باشد و در عین شکوه و جلال، آراستگی و تزیین آن ذهن انسان را به جای توجه به خداوند به خود مشغول ندارد. بنابراین در سرزمینهای اسلامی، مسجد پایگاه اجتماعی مسلمانان و پناهگاهی برای زندگی پر آشوب شهر به شمار می آید و می توان گفت اولین جایگاه تجلی هنر اسلامی نیز، مسجد می باشد.

بنای مسجد، به علم و عبادت، به تواضع و عبودیت، به مرکزیت حضور دینداران، به تدریسها و تعلیمات، به حلقه های آموزشی و درسی، به محافل ادبی و بلاغت و نقد و به مجمع های علمی و اخلاقی منعقد در آن معمور است.

در غالب مساجد، رویارویی اهمیت "جهت قبله" و تاکید بر بی جهتی و بی حرکتی و توازن و تعادل در فضا، بسیار ارزشمند است. تعادل و توازنی که در فضای مساجد به چشم می خورد نیرو و کشش خاصی به سوی سستی، کنجی و گوشه ای را در انسان ایجاد نمی کند بلکه با ایجاد آرامش درونی، آدمی را مهبای سیر هرچه بیشتر در عوالم درون خود می کند و به تدبیر و تفکرش وای می دارد تا همواره به یاد پرور دگاری باشد که ماورا جسم و ماده و جهت است. این اندیشه با ارزش، فضای مسجد را در بی جهتی مادی خاصی غرقه می سازد.

وجود مدرسه علوم دینی نیز لازمه هر جامعه اسلامی می باشد. از گذشته های دور، طلاب به شیوه سنتی مشغول تحصیل بودند. در همین راستا برای پیشبرد سطح علمی طلاب ودانش پژوهان علوم اسلامی، برخی اساتید در اندیشه تاسیس مدارس به سبکی نوین بودند. در تاریخ تمدن اسلام به دفعات مشاهده می کنیم که مدارس ومساجد دو مکان جدا از یکدیگر نیستند و عبادت ودانش در محلی واحد صورت می پذیرفته است و هرگز دیده نشده است که حرکتی اسلامی وفریادی حق طلبانه از مسجد آغاز نشده باشد و یا به نحوی از انحا با آن پیوستگی نداشته باشد.

بنابر این معمار مسلمان می کوشد تا فضایی بیافریند که طی آن انسان، خاطرات باغ ملکوتی خود را که روزگاری از آن دور افتاده در برابرش زنده ببیند و به عالم سرمدی که بری از محدودیتهای این جهانی است متوجه شود و در پی حقیقت گمشده اش به مکاشفه ای عارفانه پردازد: جهان خیرها، خوبیها وزیباییها، جهانی که در آن از آلائش اصنام وآمیزش اجسام رهاست. معمار در این جا تصاویری که قرآن در خصوص بهشت ارائه می فرماید بهره ممکن را می برد و با تکیه بر چهار جهت اصلی که در فلسفه اسلامی بر آن تاکید شده است و خود در معماری منجر به ایستایی واعتدال در فضا می گردد و با در نظر داشتن جهت های اقلیمی، فضای مطلوب خود را بر شالوده اش طراحی می کند.

با توجه به موارد ذکر شده و همچنین اهمیت ولزوم توجه به این گونه بناهای اسلامی - فرهنگی که به عنوان کانون توجه شهر نیز محسوب می گردند، این کتاب به بررسی چند نمونه از مساجد ومدارس علوم دینی پرداخته و در خاتمه نمونه ای از آن را طراحی وارائه می دهد.